

De aantrekkingskracht van het leraarschap

Themabijeenkomst GroenLinks OnderwijsWerkgroep, 18 november 2017

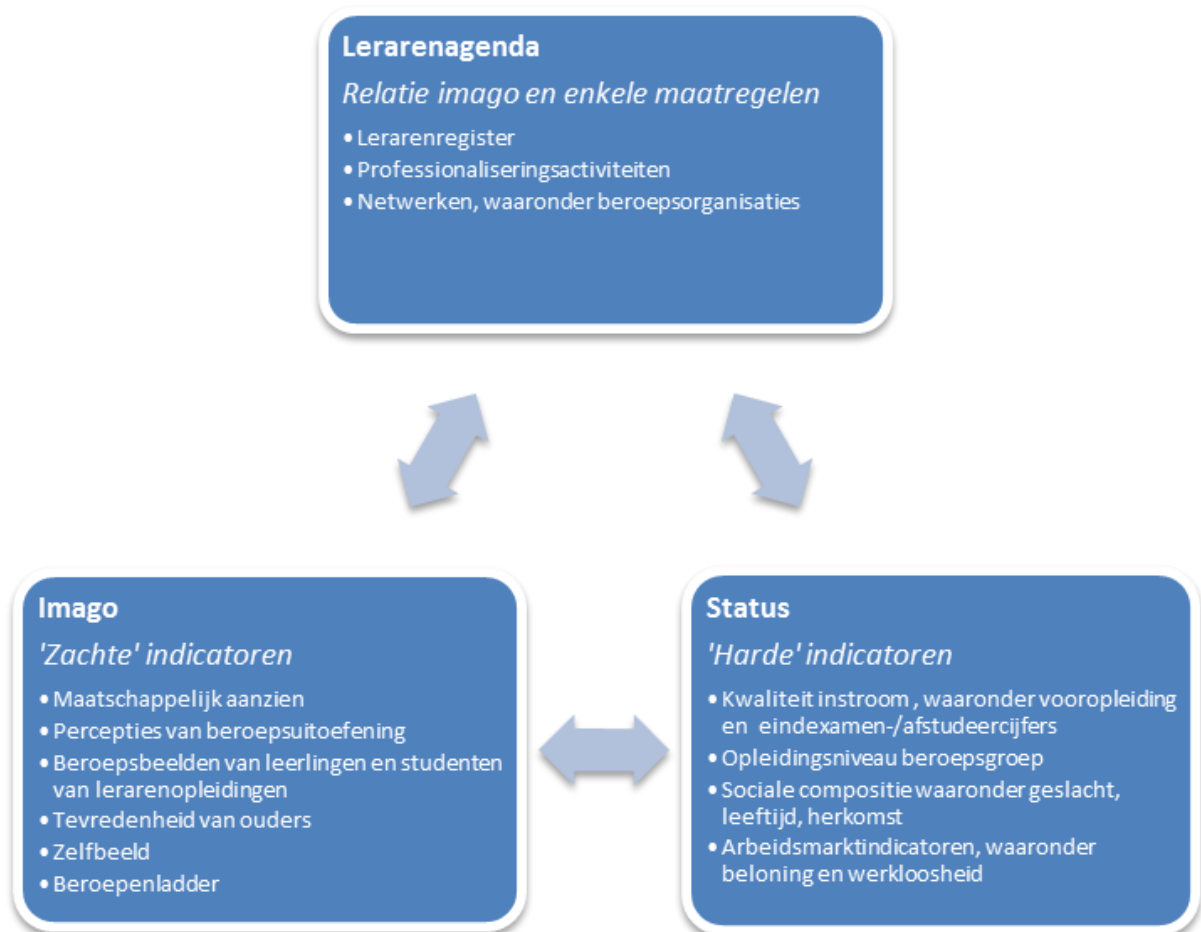
1. Status en imago van de leraar

Sjerp van der Ploeg, [Ecorys](#)

Onderzoek van Frank Cörvers (ROA/UM – Reflect/UvT – CAOP) & Sjerp van der Ploeg (Ecorys) n.a.v. Lerarenagenda 2013-2020:

1. Hogere kennis- en geschiktheidseisen aan aankomende studenten voor de lerarenopleidingen;
2. De hogescholen en universiteiten gaan door met het verbeteren van de kwaliteit van de lerarenopleidingen;
3. Lerarenopleidingen kunnen met aantrekkelijke en flexibele leerroutes meer doelgroepen aantrekken;
4. De startende leraar ontwikkelt zich na de opleiding tot een volledig bekwame leraar;
5. Leraren, schoolleiders en schoolbesturen maken van scholen lerende organisaties;
6. Alle leraren bekwam en bevoegd;
7. Op weg naar een sterke beroepsorganisatie.

Onderzoekskader:

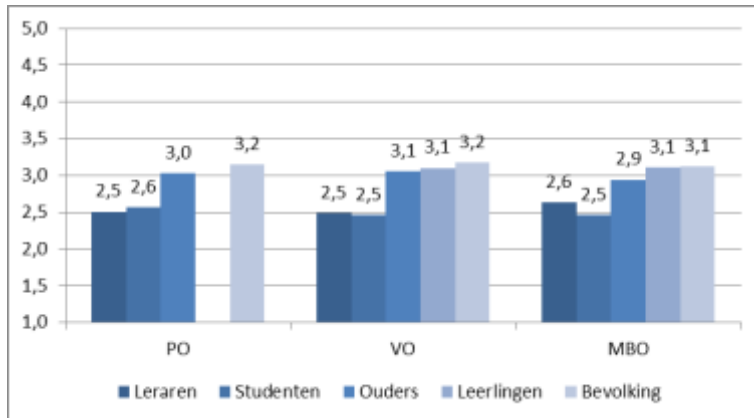

Enkele gegevens uit het onderzoek

Instream op pabo en hbo-lerarenopleiding afgelopen decennium:

- Lichte toename havisten, maar gemiddeld met lagere examencijfers
- Op pabo ook kleine toename van vwo-ers

Wat is perceptie van de waardering van beroep van leraar door de Nederlandse bevolking?

Leraren schatten die perceptie lager in dan ouders, leerlingen en de hele bevolking gemiddeld doet.

Leraren op de beroepenladder

- Op schaal van 0 tot 100 bevinden leraarsberoepen zich ergens in de range van 55 tot 65.
- Leraren kunnen zich qua aanzien niet meten met meer klassieke professies (artsen, notariaat, advocatuur).
- Schooldirecteuren (PO, VO en MBO) scoren hoger in aanzien dan leraarsberoepen.
- Verschillen tussen leraarsberoepen terug te voeren op verschillen in opleidingsniveau en salaris.
- Leraar MBO staat lager dan leraar onderbouw VO (beide 2^e graad), mogelijk door beroepsgerichte vakken.

Vergelijkbare beroepen

- *Leraar vo 1e graad:* verloskundige, verpleegkundige, directeur openbare werken, pastoor/dominee
- *Leraar vo 2e graad:* acteur, webdesigner, effectenhandelaar, radio nieuwslezer
- *Leraar mbo:* bedrijfsvoorlichter, journalist, procesoperator, eigenaar elektrotechnisch bedrijf
- *Leraar basisonderwijs:* laboratoriumassistent, verzekeringsagent, boekhouder, secretaresse

Chronologische ontwikkeling

Beroepenladders in 1982, 2006 en 2016:

- Overlap van 95 beroepen
- Leraarberoepen dalen in drie opeenvolgende metingen
- Leraar VO 1e graad van rang 'kolonel' naar 'sergeant'
- Daling leraar VO 2e graad en leraar basisonderwijs minder sterk
- Qua opleidingsniveau vergelijkbare beroepen blijven gelijk: dierenarts, vakbondsbestuurder, maatschappelijk werker

Conclusies

Status van leraar aan de hand van objectieve indicatoren geeft gemengd beeld te zien, bijv.:

- Relatief stijgt opleidingsniveau minder dan gemiddelde van bevolking
- Minder mbo-instroom in PABO, maar wel hogere instroom VWO

Imago van lerarenberoep:

- Perceptie waardering leraren en studenten lerarenopleiding lager dan bevolking; 'zelfbeeld' is laag
- Lage inschatting van beloning in VO
- Daling in maatschappelijke waardering en op de beroepenladder

Maatschappelijk aanzien van het leraarschap is in 25 jaar gedaald, tegen de achtergrond van een stijging van het gemiddelde opleidingsniveau.

Het volledige rapport is te vinden op

<https://www.nwo.nl/onderzoek-en-resultaten/onderzoeksprojecten/i/11/13811.html>

Discussie: wat is het grootste issue: tekort aan kwaliteit of in kwantiteit?

- Kwalitatief: belangrijk
- Kwantitatief: urgent

Op lange termijn draagt oplossen van het kwalitatieve tekort bij aan het oplossen kwantitatieve tekort.

Bij inboeten aan kwaliteit ten behoeve van het oplossen van het lerarentekort ontstaat het gevaar van uitholling van het beroep.

2. Stichting LeerKRACHT

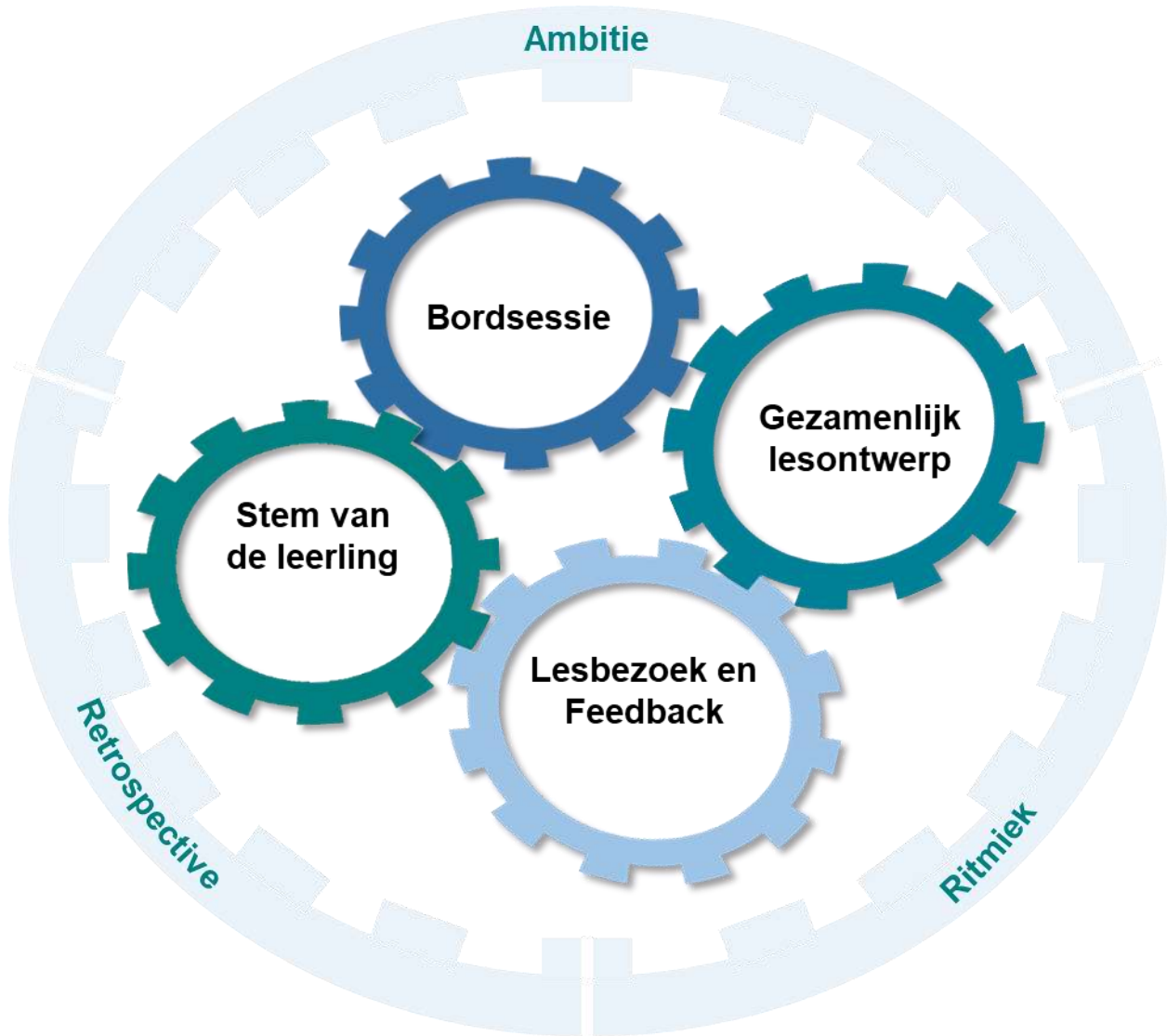
Carin Terneer en Marja Hamers

[Stichting leerKRACHT](#) is in 2012 gestart vanuit het vertrouwen dat het Nederlands onderwijs zichzelf kan verbeteren. Methodiek op basis van ervaringen in het bedrijfsleven (LEAN). Inmiddels op 600 scholen, PO en VO.

Vier kernwaarden

1. We vertrouwen in de kracht van leraren om samen het onderwijs te verbeteren, ondersteund door een schoolleiding met visie en ambitie.
2. We dagen tijdens de samenwerking de school voortdurend uit: wat heeft de leerling hier aan?
3. We zetten ons samen met de scholen in om van 'elke dag samen een beetje beter' een cultuur te maken
4. We stimuleren het hele schoolteam om 'elke dag samen een beetje beter' in de praktijk te brengen en zo het onderwijs beter te maken.

Vaste methodiek:

Effect: zowel de eigenwaarde van leraren als het aanzien onder ouders en leerlingen stijgt.

3. De (mbo)school als lerende gemeenschap

Geerte Binnema, [De Lessenaar Onderwijsadvies](#)

Debat over het leraarschap van de afgelopen tijd:

- Kritiek op basiskennis vak, taal en rekenen van docent en student
- Negatieve “framing” van kennis en kunde van docent en student
- Effect op politieke besluitvorming en schoolmanagement
  - Beleid gericht op controle, meetbaarheid en handhaven van kennisniveau van bovenaf
  - Schoolleiding stuurt op administratieve kwaliteitsborging van bovenaf gestuurd
  - Invoering kennisbases en landelijke toetsen
  - Verhoging vakbekwaamheid, lerarenbeurs, lerarenregister
- Overheidsbeleid na 2011 focus op verbeteren competenties van individuele leraren via scholing (Onderwijsraad, 2016)

Uiteenlopende opvattingen over professionaliteit

- Beperkte, traditionele opvatting: leraar heeft kennis en draagt kennis over
  - Deficiëncymodel: kennis ontbreekt-> bijspijkeren door cursus of opleiden
  - Diploma halen -> registreren in lerarenregister
  - Kennis is "object" los van de context waarin het gebruikt wordt.
- Bredere opvatting professionaliteit: leraar is professional met veel (praktijk)kennis
  - Ontwikkelt zich verder in de context van het team
  - Professionals zijn in staat om zich te ontwikkelen en te innoveren

"Professionaliteit van leraar en team uit zich niet alleen in grondige vakkennis en de kunde om die kennis over te dragen maar ook in het onderzoeken en bespreken van de gewenste methode en de opbouw van het curriculum."

Ontwikkeling van het onderwijs vraagt om de bredere opvatting van professionaliteit:

- Vakoverstijgend/ integratie van vakken versterkt door ict
- Thematisch lesmateriaal
- Groei naar interdisciplinair werken in teams
- Vraagt om meer teamverantwoordelijkheid en regie kunnen nemen

Perspectief van de praktijkgemeenschap:

groep van mensen die een gemeenschappelijke zorg delen of een passie voor wat zij doen en die leren hoe ze het beter kunnen doen door interactie op regelmatige basis.

Door interactie ontwikkelen ze een uniek perspectief op een body van gemeenschappelijke kennis, praktijken, benaderingen, concepten (context).

(Wenger,1998)

Samenwerking in docententeams:

Onafhankelijk Interafhankelijk

- Groepsdoelen bepalen tijdens formele overlegmomenten
- Bespreken van de wijze waarop je met elkaar wilt werken
- Eigen werk aan anderen laten zien; contact zoeken, sparren
- Organiseren groepsrollen
- Wederzijds vertrouwen; feedback geven en ontvangen

Advies VO raad 2017

Werken in teams maakt roldifferentiatie beter mogelijk, waardoor talenten van leraren beter benut worden.

- De ene leraar is goed in het ontwikkelen van lessen, een ander is beter in schoolinnovatie; niet elke leraar hoeft vakoverstijgende of beleidsmatige taken te vervullen.
- Een sterk team weet elkaars sterke kanten te benutten. Toekomstbestendig onderwijs vraagt om maatwerk voor leraren in hun professionele ontwikkeling en rol binnen de school.

Meer samenwerking en maatwerk in sterke docententeams geeft een positieve impuls aan de kwaliteit van het werk en het onderwijs en kan ertoe leiden dat nieuw hoogopgeleid talent vaker kiest voor een loopbaan in het onderwijs.

Dit sluit aan bij de ervaring van Stg LeerKRACHT (zie 2).

4. Naar concrete aanpassingen van het overheidsbeleid

Gesprek met Kamerlid Lisa Westerveld tbv behandeling onderwijsbegroting begin december

Aangezien het nieuwe kabinet niet meer geld voor het onderwijs zal vrijmaken dan in het regeerakkoord is vastgelegd, zullen we het moeten zoeken in andere verbeteringen.

- Professionalisering in teamverband (zie boven)
- Collegegeld verlagen voor zij-instromers in lerarenopleidingen
- Ruimte zoeken in tijd ipv geld, bijvoorbeeld een lagere contactuurnorm: andere organisatie van het onderwijs vraagt om andere normen/vormen dan klassengrootte en aantal lessen
- Onderwijsvernieuwingen mogelijk maken dus, deels om het lerarentekort te compenseren, is positief voor imago in innovatieve samenleving.

Aspecten om verder op in te gaan:

- eigenaarschap (bijv. bij 'Lerarenagenda') en
- sterke beroepsgroep, bijv. nieuwe organisatievormen naast vakbonden en positionering tov werkgeversraden; zie bijv. Jelmer Evers in [Leraren aller landen verenigt u](#)